

КРОКИ ПРОКУРОРА ДО ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ

Хіль М.В.

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена діяльності прокурора щодо подолання корупції. Приділена увага аналізу законодавчих актів та їх реальній реалізації у сфері запобігання та подолання корупційних явищ. Розглядаються чинники впливу на формування громадської думки щодо корупції серед представників державної влади. Пропонуються кроки прокурора до подолання корупції. Зроблено висновок, що запропоновані заходи створюють належні умови для подолання таких явищ на основі сучасних досягнень у сфері наукової організації праці, а також забезпечать більш ефективне здійснення своїх функцій прокурорами.

Ключові слова: прокуратура, корупція, подолання, запобігання, робота прокурора, організація, діяльність, населення, суспільство.

Постановка проблеми. Розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави. Спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції є саме органи прокуратури. Тут прокуратура, в особі прокурора, має особливі можливості та повноваження, надані державою. Тому ефективне здійснення його функцій щодо запобігання корупції є важливим чинником до її подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відносини, що виникають у сфері запобігання корупції, регулюються Конституцією України, міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цим та іншими законами, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами. Зокрема, такими актами: «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія)», закони про запобігання корупції, про Національне антикорупційне бюро, про прокуратуру. Ці питання досліджують: Банчук О.А., Дудоров О.О., Луцик В.В., Попович В.П., Сорока О.В., Хавронюк М.І. та інші вчені.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Останнім часом проблеми подолання корупції набувають все більшого значення, потребуючи правового регулювання та більше досліджень. Прокуратура, в особі прокурора, щодо цього має особливі можливості та повноваження, надані державою. Тому необхідно розробити чіткі кроки прокурора до подолання корупції.

Мета статті. Метою статті є узагальнення та аналіз існуючих розробок та праць законодавців щодо подолання корупції, виокремлення основних чинників впливу на формування корупційних дій серед правоохоронних органів. А також розробка чітких кроків, які сприятимуть підвищенню ефективності роботи прокурора. Таким чином, можна констатувати, що на сьогодні в Україні фактично відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації. У зв'язку із зазначеним необхідно ухвалити новий стратегічний документ, який би визначив першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для подальшого проведення реформи у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Протидія корупції є одним із пріоритетних завдань державної політики всіх країн. Корупція, на жаль, поширена в державах з різними політичними і економічними сис-

темами. Розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави. Вона становить значну загрозу демократії, реалізації принципу верховенства права, соціальному прогресу, національній безпеці, становленню громадянського суспільства. Корупція – використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [2]. Спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції є органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції. Тому ефективне здійснення функцій прокурора щодо запобігання корупції є важливим чинником до її подолання.

Україну визнано найбільш корумпованою країною Європи за підсумками міжнародної організації Transparency International та Європейського суду аудиторів. За даними досліджень, саме корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 року – на початку 2014 року. Згідно з результатами дослідження «Барометра Світової Корупції» (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 роках держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження [1].

Відповідно до Концепції подолання корупції в Україні "На шляху до доброчесності" характерними рисами корупції в Україні є:

1) залежність рівня та форм корупції від загального стану формування демократичних інститутів;

2) несистемне, часто науково необгрунтоване реформування основних інститутів (адміністративні процедури, податкова система, регуляторна діяльність держави розв'язання соціальних проблем тощо);

3) набуття корупцією ознак системного явища через ураження життєво важливих інститутів суспільства та перетворення її на функціонально важливий спосіб їх існування;

4) неефективність політичних ініціатив у сфері боротьби з корупцією;

5) зміцнення в суспільстві стереотипів терпимого ставлення до корупції, поєднання в масовій свідомості визнання суспільної шкоди корупції і готовності обирати корупційні шляхи розв'язання проблем, що призвело до нездатності громадян брати активну участь в антикорупційних діях;

6) ураження корупцією органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інші [4].

Але суспільство змінюється, змінюється і ставлення до цього ганебного явища. Зокрема, запит на такі зміни роблять партнери України. Так, у 2017 році перші антикорупційні справи, подані САП і НАБУ, потрапили до суду. Проведено реформи ринку газу, запрацював реєстр електронних декларацій, запрацювала система прозоро. Але щоб остаточно здолати це негативне явище треба викоринити корупцію з усіх гілок влади. Тут прокуратура, в особі прокурора, має особливі можливості та повноваження, надані державою.

Я пропоную 10 кроків прокурора, здійснення яких суттєво вплине на боротьбу з корупцією.

1. Здійснення контролю за ефективністю діяльності органів правопорядку щодо виявлення корупційних правопорушень та притягнення винуватців до відповідальності. Високий показник сприйняття корупції громадянами пояснюється саме їх неефективною діяльністю та відсутністю дієвих реформ у сфері протидії корупції. Про що свідчить, зокрема, незадовільне виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо запровадження антикорупційних стандартів: з 25 рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), наданих за результатами першого і другого раундів оцінки, лише 13 рекомендацій виконано, не зважаючи на шість років роботи і три раунди оцінювання прогресу, а з 16 рекомендацій, наданих за результатами третього раунду, виконано лише три рекомендації. З антикорупційних рекомендацій Плану дій з лібералізації візового режиму з Європейського Союзу (ЄС) імplementована лише невелика частина, що стосується криміналізації корупції. Ключові рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO) та ЄС щодо утворення антикорупційних інституцій, проведення реформ прокуратури, державної служби, створення систем контролю щодо запобігання конфлікту інтересів та добросовісності активів посадовців залишилися невиконаними [1].

2. Запобігати виникненню конфлікту інтересів у діяльності працівників прокуратури, виявлення та усунення інших корупційних ризиків. Сприятливі створенню у колективі державних службовців атмосфери категоричного несприйняття корупційних дій на всіх ланках роботи. Часто передумови до вчинення корупційних діянь створюються чиновниками на перших стадіях спілкування громадян з державними органами. Українському народові не притаманні прояви корупції, оскільки наші люди

є достатньо підприємливими та амбітними, щоб заробляти власною працею та поважають себе. Однак, на сьогодні існує така система, що створена чиновниками у власних інтересах, яка ставить штучні перепони клієнтам державних установ, будь-якому бізнесу. Саме такі перепони і стимулюють корупцію, котра стає способом подолання рукотворних бар'єрів. Корупційні взаємини з кожним днем стають все міцнішими та міцнішими, знищуючи Україну. Згідно з дослідженням Transparency International, найкорумпованішими українці називають державних службовців (65% опитаних підтримало це твердження), парламентарів (64%), податківців (62%), суддів (61%), президента і прем'єра (60%) [3]. За даними дослідження можна побачити, що корупція зосереджена у руках чиновницького класу та судових і правоохоронних структурах. Оскільки ці представники державної влади переважно обслуговують громадян. Тому починати справжню боротьбу з корупцією треба з скорочення чиновницької армії – щонайменше у 10 разів.

3. Приділяти особливу увагу нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів щодо звернень громадян органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами виключно у формі представництва інтересів громадянина або держави в суді. Оскільки телефони довіри та скриньки для скарг громадян суттєво впливають на покращення роботи державних службовців та зниження рівня їх корумпованості. Право громадян на індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів закріплено статтею 40 Конституції України. Організація роботи із зверненнями громадян у прокуратурі здійснюється згідно вимогам Конституції України, Закону України «Про звернення громадян», а також наказів Генерального прокурора України, якими затверджено порядок роботи із зверненнями в органах прокуратури.

4. Звертати особливу увагу у своїй роботі прокурор повинен на звернення громадян, які мають особливі заслуги перед державою (учасники бойових дій, інваліди війни, особи нагороджені відзнаками Батьківщини та ін). Часто неправомірну вигоду, не чисті на руку, чиновники отримують прикриваючись ім'ям таких людей або громадських організацій. Корупційні дії з використанням таких можливостей створюють значний громадський резонанс і підривають довіру до державних органів і держави в цілому.

5. Проводити зустрічі з представниками органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства; роз'яснювати широкому загалу їх права та обов'язки. Це сприятиме підвищенню загальної обізнаності населення з правових питань, що є важливою ланкою зворотнього зв'язку прокурора з населенням.

6. Чітко регламентувати роботу щодо взаємодії прокурорів із представниками органів правопорядку, налагодити систему планування і контролю прийнятих рішень, спілкування, взаємодії та обміну інформацією. Робота у цьому напрямку є запорукою ефективності використання прокурором наданих йому повноважень в інтересах суспільства.

7. Розширити мережу спеціалізованих прокуратур. Існує необхідність здійснення наглядової діяльності у певних сферах правових відносин, особливо важливих для суспільства й держави, яким притаманна особлива специфіка. Це покращить роботу державних службовців саме у таких спеціальних сферах.

8. Більш широко використовувати у своїй діяльності досягнення науково-технічного прогресу. Вони забезпечать високу точність і повноту відтворення доказового матеріалу, просторових і часових співвідношень предметів і явищ; полегшать як індивідуальне, так і колективне оцінювання доказів. Все це безумовно позитивно вплине на роботу прокурора та оцінки, щодо корумпованості тих, чи інших державних органів та службовців.

9. Налагодження процесів взаємодії ЗМІ та прокурорів. Необхідно чітко регламентувати роботу з інформаційними ресурсами; долучатися до пропозицій нормативно-правового, методичного, наукового, організаційного характеру, спрямованих на підвищення ефективності інформаційної

політики. Такі заходи прискорять та підвищать ефективність дій щодо подолання корупції

10. Здійснювати постійний контроль за дотриманням дисципліни і законності, виконанням усіх вимог законодавства слідчих суддів під час кримінального провадження.

Висновки та пропозиції. Таким чином, можна констатувати, що на сьогодні в Україні фактично відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації. У зв'язку із зазначенням необхідно ухвалити новий стратегічний документ, який би визначив першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для подальшого проведення реформи у цій сфері. Вищезапропоновані заходи щодо подолання корупції прокурорами створять належні умови для викриття та подолання таких явищ. Прокурор має суттєвий статус в системі прокуратури, тому ефективне здійснення його діяльності щодо протидії корупції забезпечить покращення роботи правоохоронних органів в цілому та дасть поштовх для сталого розвитку України в європейському векторі.

Список літератури:

1. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.
2. Закон України «Про запобігання корупції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
3. Дослідженням Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/>.
4. Концепція подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742/2006>.

Хиль М.В.

Институт прокуратуры и уголовной юстиции
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ШАГИ ПРОКУРОРА К ПРЕОДОЛЕНИЮ КОРРУПЦИИ

Аннотация

Статья посвящена деятельности прокурора к преодолению коррупции. Уделено внимание анализу законодательных актов и их реальной реализации в сфере предотвращения и преодоления коррупционных явлений. Рассматриваются факторы влияния на формирование общественного мнения о коррупции среди представителей государственной власти. Предлагаются шаги прокурора к преодолению коррупции. Сделан вывод, что предложенные меры создадут надлежащие условия для преодоления таких явлений на основе современных достижений в области научной организации труда, а также обеспечат более эффективное осуществление своих функций прокурорами.

Ключевые слова: прокуратура, коррупция, преодоление, предотвращение, работа прокурора, организация, деятельность, население, общество.

Khil M.V.

Institute of Public Prosecutor and Criminal Justice
Yaroslav Mudryi National Law University

PROSECUTOR'S STEPS TO OVERCOMING CORRUPTION

Summary

The article is devoted to the activities of the prosecutor to overcome corruption. Attention is paid to the analysis of legislative acts and their actual implementation in the field of preventing and overcoming corruption phenomena. Factors influencing the formation of public opinion about corruption among the representatives of state power are considered. Prosecutor's steps to overcome corruption are suggested. It was concluded that the proposed measures would create the right conditions for overcoming such phenomena on the basis of modern achievements in the field of the scientific organization of labor, as well as ensure a more efficient exercise of their functions by prosecutors.

Keywords: prosecutor's office, corruption, overcoming, prevention, work of the prosecutor, organization, activity, population, society.